

communicative component gains particular importance in this direction in the context of the speech development of a personality; the main unit in the speech communication appears to be the act of communication as a final part of speech inter-communication.

The availability of high need for communication, the urge to come into contact with the surrounding people becomes the pre-requisite for the communicative-speech development. Need for communication is one of the earliest social needs of a personality. This need gradually gets wider and deeper in its form and content with every passing year. In the course of forming the need for communication this ability constantly develops and coming into being of the communicative-speech sphere of a personality occurs.

Key words: *communicative-speech sphere, communicative function of speech, communicative development, speech, communication, communicative activities.*

Отримано: 22.10.2015 р.

УДК 159.923 (043.5)

Ю.В. Норчук

ДЕТЕРМІНАЦІЯ ЗАВЧАСНОЇ СТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ: ЕМПІРИЧНІ ВИМІРИ ПРОБЛЕМИ

Ю.В. Норчук. Детермінація завчасної стійкості особистості: емпіричні виміри проблеми. *В статті проведено науково-теоретичний аналіз основних підходів до вивчення проблеми стійкості особистості. Автор виходить з припущення про те, що специфікою даного поняття є його інтегративність, що виражається в стабільності та узгодженості особистісних компонентів, що сприяють успішності професійної діяльності. Визначено, що морально-психологічний фактор є найважливішим компонентом боєготовності і боєдатності та професійного потенціалу сучасного офіцера. Представлено результати емпіричного дослідження завчасної стійкості особистості в контексті її життєвих перспектив.*

Ключові слова: *завчасна стійкість особистості, часові перспективи, життєві перспективи.*

Ю.В. Норчук. Детерминация заблаговременной устойчивости личности: эмпирическое измерение проблемы. *В статье проведен научно-теоретический анализ основных подходов к изучению проблемы устойчивости личности. Автор исходит из предположения о том, что спецификой данного понятия является его интегративность, что выражается в стабильности и согласованности личностных компонентов, способствующих успешности профессиональной деятельности. Определено, что морально-психологический фактор является важнейшим компонентом боеспособности и боеспособности и профессионального потенциала современного офицера. Представлены результаты эмпирического исследования заблаговременной устойчивости личности в контексте ее жизненных перспектив.*

Ключевые слова: *заблаговременная устойчивость личности, временные перспективы, жизненные перспективы.*

Постановка проблеми. Механізми детермінації, становлення та розвитку завчасної стійкості та потенціалу ресурсності суб'єкта в різних видах діяльності представляється важливою теоретичною та прикладною проблемою психології. В той час як категорія стійкості особистості (зокрема, емоційної, когнітивної, професійної) набула статусу системного наукового поняття, воно і сьогодні, в умовах постнекласичної психології, не втратило своєї проблемності та феноменологічності, передусім, в аспектах визначення її часового, моделюючого, проектуального життєтворчого контексту та перспектив. На сучасному етапі розвитку суспільства в умовах мультипарадигмальності наукового знання спостерігається достатньо стійка тенденція ускладнення професійної діяльності фахівців, зокрема соціономічного профілю. Соціально-політичні події останніх років в Українському суспільстві роблять виклик щодо спроможності та професіоналізму військовослужбовців, піднімають питання щодо патріотичного налаштування, але й професійного становлення курсантів, зокрема актуалізується питання про зміст їхньої глибинно-психологічної детермінації та стійкості особистості. Саме остання теза потребує переосмислення сучасних тенденцій підготовки військового професіонала.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Метатеоретичний та системний аналіз дає підстави засвідчити вагомий ступінь опрацьованості різних аспектів стійкості особистості. Проте достатньо проблемною з методологічних і концептуальних позицій сучасної психології є категорія завчасної стійкості особистості, як функціонального органу життєтворення, життєстійкості особистості в контексті її життєвих перспектив.

Особливостям професійного становлення військових фахівців приділялася значна увага в роботах військових педагогів і психологів. Передусім, це дослідження О.В. Барабанщикова, В.Н. Герасимова, В.П. Давидова, В.Г. Звягінцева, Н.І. Колокова, Л.Г. Лаптева, Г.В. Ложкіна, В.Л. Марищука, В.Г. Михайлівського, В.Н. Селезньова, І.А. Скопилатова, І.Н. Шкадова та ін. [46]. Проблема професійного розвитку людини як суб'єкта діяльності, зміст яких можна екстраполювати на контекст нашого дослідження, присвячені роботи І.В. Ващенко, М.С. Корольчука, В.О. Лефтерова, Є.М. Потапчука, Є.М. Рядинської, О.Д. Сафія, та ін.. В роботах Т.В. Алексеевої, В.О. Бодрова, О.В. Карпова, Н.І. Ковальчишиної, В.Є. Луньова, С.Д. Максименка, В.І. Осюдло, В.Є. Орел, Ю.П. Поваренкова, А.А. Реан, В.Д. Шадрікова та ін. зазначається, що професійне становлення починає формуватися на ранніх стадіях професіоналізації і розвивається протягом усього свідомого життя людини.

Мета статті – шляхом емпіричного дослідження встановити психологічні особливості становлення завчасної стійкості особистості в контексті її життєво-часових перспектив та відповідно до умов професіоналізації.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. В науковій літературі представлено дослідження окремих процесів та видів стійкості особистості. Однак, у більшості з них завчасна стійкість особистості не розглядалася в якості конкретних моделей, не встановлювалися закономірності її становлення та розвитку на різних етапах професіоналізації. Феноменологія життєвих та часових перспектив здебільше вивчалася в межах педагогічної та вікової психології українськими вченими з переважною метою визначити уявлення підлітків та студентства про майбутнє.

В зарубіжній науковій практиці відомі спроби визначити усвідомлення життєвих перспектив особистістю, яка переживає кризи, негативні стани та є жертвою певних обставин та лих. В такому сенсі життєві перспективи розглядаються як чинник розвитку особистості, оновлення її потенціалу.

Окремі дослідження присвячені проблемі стійкості особистості до різних умов виконання професійних завдань, навчальної діяльності та в умовах соціальних та військово-політичних конфліктів, що безумовно підтверджує актуальність відповідних наукових пошуків в наш час.

Проте, слід об'єктивно підкреслити, що вимірювання та моделювання окремих компонентів завчасної стійкості особистості (функції психологічних границь, внутрішньоособистісна конфліктність, прогностичні здібності, адаптаційно-ресурсний потенціал, типи контролю за діями, тощо) не складала предмет конкретного монографічного чи дисертаційного дослідження. Не вирішено питання взаємобумовленості завчасної стійкості суб'єкта з контекстом життєво-часових перспектив, життєстійкості особистості.

Наслідком означеного стану опрацьованості проблеми є недостатній рівень уваги, приділений поетапному становленню завчасної стійкості особистості в системі фахової підготовки майбутніх військовослужбовців на сензитивних етапах її становлення та у відповідності до умов розвивального діяльнісного середовища (навчально-академічний та навчально-професійний етапи професіогенезу).

Не в повній мірі у психологічній науці досліджені глибиннопсихологічні детермінанти, що забезпечують стійкість і усталеність завчасної стійкості особистості в предметній площині понять: психологічна готовність, професійна готовність, змобілізованість, особистісна стійкість тощо, а також сама можливість виокремлення її у самостійну загальнопсихологічну категорію. Крім того, проблема розвитку завчасної стійкості суб'єктів оборонної та державно-захисної діяльності набуває особливої актуальності внаслідок загострення суперечностей між наявним рівнем практичної підготовки майбутніх фахівців та об'єктивними потребами вдосконалення вищої військової освіти в Україні, що і стало підставою для вибору теми даного дослідження: "Психологічні особливості становлення завчасної стійкості в контексті життєвих перспектив особистості".

З метою вирішення поставлених дослідницьких завдань та забезпечення об'єктивності дослідження в роботі використана низка загальнонаукових та спеціальних методів. 1. Методи збору інформації: теоретичні методи – теоретичний аналіз фахових джерел, системний аналіз та інтерпретація отриманих даних, класифікація, моделювання, вивчення та узагальнення досвіду; емпіричні методи – методи спостереження, моделювання, аналізу результатів діяльності, психодіагностичні методики: методика Т.С.Леві "Методика діагностики психологічної границі особистості"; тест з виявлення рівня внутрішньо-особистісної конфліктності офіцера (А.І.Шипілов); методика-тест Л.О.Регуш "Здатність до прогнозування"; багаторівневий особистісний опитувальник "Адаптивність – БОО – АМ" розроблений А. Г. Маклаковим і С.В. Чермяніним; тест життєстійкості Сальваторе Мадді (Maddi); методика "Опитувальник часової перспективи" Ф. Зімбардо; опитувальник "Контроль за дією" розроблений Ю. Кулем (Kuhl) та адаптований С.О. Шапкіним.

Методологічною основою дослідження виступають основні положення діяльнісного підходу (принцип поєднання свідомості та діяльності) (О.М.-Леонтьєв, Б.Ф. Ломов, С.Л. Рубінштейн); акмеологічного підходу (розвиток професіонала) (О.О. Бодальов, Ж.П.Вірна, А.О. Деркач, В.Г. Зазикін, Н.В.Кузьміна, Л.О. Рудкевич, О.Д. Сафін); ситуаційного підходу (К.О.Абульханова-Славська, Б.Ф.Ломов, С.Л.Рубінштейн); завчасну стійкість доречно розглядати як складно організовану цілісність, що складається з упорядкованих і взаємопов'язаних елементів (принцип системності – Б.Г.Ананьєв, В.О.Ганзен, Б.Ф.Ломов,), у часі і динаміці (принцип розвитку – В.Й.Бочелюк, О.І.Власова, Т.П.Вісковатова, З.О.Кіреєва, С.Д.Максименко) з урахуванням обумовленості процесу розвитку внутрішніми і зовнішніми умовами (принцип детермінізму – В.У.Кузьменко, Т.О.Піроженко). Разом з тим враховано паритетно-ієрархічну модель розвитку свідомості, що детермінована репрезентаціями часу, в якій останній розглядається як спосіб функціонування суб'єктивного образу світу (З.О.Кіреєва) та основоположні принципи системного, експериментально-генетичного та генетико-моделюючого підходів (Л.С.Виготський, С.Д. Максименко, Н.В.Родіна, В.С.Мерлін).

Одним з важливих і найбільш відомих понять феномена часу, що вивчаються на психологічному рівні є конструкт "часової перспективи", а особистісний час тісно зв'язаний з поняттями "життєвого шляху" і "життєвих перспектив". Часові перспективи множинні. Вони можуть бути перспективами минулого або майбутнього, які включені в різні сфери активності і пов'язані з різними аспектами особистості. Для вимірювання всіх видів мотивації суб'єкта, а не тільки окремих (специфічних, приватних) перспектив, можна використовувати, згідно Ж.Нюттену, термін "глобальна часова перспектива", який має відношення до параметра протяжності і тягнеться від його минулого до горизонту майбутнього.

Професійне становлення ми розглядаємо як це процес зміни особистості по мірі занурення у професійне середовище, професійну діяльність на різних рівнях. Становлення є нелінійним процесом, проте є безперервним переходом, перетворенням окремих особистісних якостей, передусім професійно детермінованих.

Моделі становлення особистості військового професіонала доречно розглядати в контексті феномену відповідальності особистості і професійної відповідальності. Професійно орієнтованою структурою особистості майбутнього військового професіонала виступає його завчасна стійкість, під якою розуміється інтегративний комплекс характеристик суб'єктів військової професіоналізації, що забезпечує приготування психіки до військово-професійної діяльності, що потребує подальшого теоретичного дослідження.

Виявлено великий масив наукових даних з проблеми психологічної готовності. Визначено її структуру, рівні, особливості проявів, диференціація в залежності від видів військово-професійної діяльності, навчання, тощо. Але питання про завчасно сформовану стійкість як передумову виникнення психологічної готовності в системі професійного і особистісного становлення майбутнього військовослужбовця є недостатньо розкритим. Тому практично важливим є висновок про доцільність розгляду завчасно сформованої стійкості майбутніх військовослужбовців як інтегрального особистісного утворення, адекватного умовам професійної діяльності на основі якого де термінується та розгортається стан психологічної готовності.

Загальна лінія розвитку професійної суб'єктності майбутнього військовослужбовця, відображаючи зростаючий професійно-особистісний потенціал, полягає в переході від виконавської тенденції відтворення соціально схвалюваних типових зразків вирішення професійних завдань до індивідуалізованого підходу у їх вирішенні, заснованому на самостійному, відповідальному і творчому осмисленні завдань і умов діяльності та оптимальної інтеграції – з точки зору особистісних та соціальних критеріїв якості праці – внутрішніх і зовнішніх психічних ресурсів в обраних способах професійних дій. В цілому, слід зазначити, що завчасна стійкість особистості пов'язана не лише з внутрішньо психологічними характеристиками майбутнього військовослужбовця, алей в повній мірі задається в соціальному контексті його майбутньої професійної діяльності, у зв'язку з чим доречно розглянути систему життєвих планів та життєвих перспектив курсантів, що і зумовлює наші подальші наукові пошуки.

З результатами дослідження встановлено, що феномен завчасної стійкості особистості необхідно розглядати, передусім, в контексті детермінації та взаємообумовленості життєво-часових перспектив. Завчасна стійкість особистості розглядається як функціонально-енергетичний орган – особистісне утворення, представлене специфічною функціональністю

психологічних границь особистості, антиципаторно-прогностичними здібностями, структурою внутрішньоособистісних конфліктів, типом орієнтації на дію /стан алієнації, адаптивними здібностями та орієнтацією на часовий контекст життєдіяльності;

Визначено особливості становлення завчасної стійкості особистості на прикладі курсантів ВНЗ МО України, на різних етапах детермінації, проведено їх порівняльний аналіз. Розроблено ідеальну модель та визначено актуальний стан становлення завчасної стійкості курсантів-майбутніх військовослужбовців.

Уточнено поняття життєвої та часової перспективи. Доповнено уявлення про контекст життєвих перспектив (життєстійкість, залученість, контроль, прийняття ризику) та життєво-часові орієнтації (негативне / позитивне минуле, фаталістичне / гедоністичне сьогодення, сприйняття майбутнього) доповнено змістом індивідуально-психологічних властивостей, глибинно-психологічних детермінант та здібностей.

Шляхом порівняння окремих показників завчасної стійкості в контексті життєво-часових перспектив особистості у досліджуваних курсантів на навчально-академічному та навчально-професійному етапах становлення, визначено емпіричну модель її становлення, як функціонально-енергетичного органу та утворення особистості.

З метою проведення порівняльного аналізу конкретних показників завчасної стійкості особистості було використано t-критерій Стьюдента для незалежних вибірок.

t-критерій Стьюдента для незалежних вибірок застосовується для порівняння середніх значень двох незалежних між собою вибірок, в нашому дослідженні це групи: К2 – курсанти другого року навчання – навчально-академічний етап професіоналізації та особистісного становлення, та К4 – курсанти четвертого року навчання – навчально-професійний етап професіоналізації та особистісного становлення майбутнього військовослужбовця.

Розподіл ознак в кожній вибірці відповідає нормальному розподілу. Результати порівняння середніх значень за показниками функцій психологічної границі особистості досліджуваних К2 та К4 представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз вираженості функцій психологічних границь особистості (К2 та К4)

Функція психологічної границі особистості	Група К2	Група К4	t _{емп}	p
Невпускаюча	13,49	18,42	8,4	0,01
Проникна	17,77	14,92	5,2	0,01
Поглинаюча	20,82	14,47	12,3	0,01
Віддаюча	14,26	11,94	4,6	0,01
Стримуюча	16,31	19,97	7,6	0,01
Спокійно-нейтральна	12,14	10,87	3,3	0,01

Достовірно визначено, що досліджуваним курсантам на навчально-академічному етапі (К2) притаманні переваги активності наступних функцій границь особистості:

- проникна функція ($t_{\text{емп}} = 5,2$);
- поглинаюча функція ($t_{\text{емп}} = 12,3$);
- віддаюча функція ($t_{\text{емп}} = 4,6$);
- спокійно-нейтральна ($t_{\text{емп}} = 3,3$).

Досліджуваним курсантам (К4) на навчально-професійному етапі становлення достовірно притаманні наступні функції границь особистості:

- непускаюча функція ($t_{\text{емп}} = 8,4$)
- стримуюча функція ($t_{\text{емп}} = 7,6$).

Відповідно модно констатувати, що по мірі професіоналізації у військовому навчальному закладі посилюються функції психологічних границь, орієнтованих на стримання активності та оборонність особистості.

Порівняльний аналіз особливостей внутрішньо особистісної конфліктності курсантів та окремих типів конфлікту представлено у табл.2.

Таблиця 2

Порівняльний аналіз вираженості внутрішньо особистісної конфліктності (К2 та К4)

Типи внутрішньо- особистісних конфліктів	Група К2	Група К4	$t_{\text{емп}}$	p
Мотиваційний	8,74	14,52	12,7	0,01
Моральний	11,31	9,99	2,61	0,01
Нереалізованого бажання	10,58	12,06	3,6	0,01
Рольовий	13,06	13,39	1	-
Адаптаційний	8,57	7,73	2,8	0,05
Неадекватної самооцінки	11,44	14,56	7,9	0,01

Результати порівняльного аналізу дають підстави констатувати наступні переваги внутрішньоособистісної конфліктності та її основних структур у курсантів. По групі К2 переважає:

- моральний конфлікт ($t_{\text{емп}} = 3,6$);
- адаптаційний конфлікт ($t_{\text{емп}} = 2,8$).

По групі курсантів К4:

- мотиваційний конфлікт ($t_{\text{емп}} = 12,7$);
- нереалізованого бажання ($t_{\text{емп}} = 3,6$);
- неадекватної самооцінки ($t_{\text{емп}} = 14,56$).

Таким чином, встановлені розбіжності засвідчують необхідність врахування внутрішніх детермінант активності майбутніх військовослужбовців щодо їхньої підготовленості до професійної діяльності. Боротьба мотивацій, нереалізованих бажань та неадекватність самооцінки можуть складати негативний прогноз щодо становлення завчасної стійкості особистості.

У подальшому було проведено порівняльний аналіз прогностичних здібностей курсантів (таблиця 3. 7).

Таблиця 3

Порівняльний аналіз прогностичний здібностей особистості (К2 та К4)

Типи прогностичних здібностей	Група К2	Група К4	t _{емп}	p
Аналітичність	61,31	72,78	3,7	0,01
Усвідомлюваність	65,18	69,36	1,3	-
Гнучкість	55,17	49,79	2,4	-
Перспективність	64,21	62,44	0,7	-
Доказовість	62,99	68,88	2,5	-

Встановлено, що достовірні відмінності впливу навчального процесу на становлення прогностичних здібностей фактично впливає лише на збільшення аналітичних здібностей ($t_{\text{емп}} = 3,7$). Відмінності між середніми значеннями за іншими прогностичними здібностями є несуттєвими.

Щодо адаптивних ресурсів індивіда, які відіграють суттєву роль в становленні завчасної стійкості особистості, порівняльний аналіз дає змогу надійти наступних аргументованих висновків (табл. 4).

Таблиця 4

Порівняльний аналіз вираженості складових адаптаційного потенціалу (К2 та К4)

Складові адаптаційного потенціалу	Група К2	Група К4	t _{емп}	p
Поведінкова регуляція	1,87	6,17	20	0,01
Комунікативний потенціал	4,12	4,0	0,8	-
Моральна нормативність	4,3	4,83	2,2	-
Особистісний адаптаційний потенціал	3,06	4,48	6,6	0,1

Отримані результати порівняльного аналізу свідчать про вплив ситуації особистісного становлення – навчально-професійного етапу – на збільшення компонентів поведінкової регуляції курсантів по мірі навчання ($t_{\text{емп}} = 20$) та загального адаптаційного потенціалу особистості ($t_{\text{емп}} = 6,6$). Отримані результати дають підстави вважати процес фахової підготовки майбутніх військово-вслужбовців продуктивним в частині розвитку цих компонентів.

Важливий компонент завчасної стійкості особистості, пов'язаний з самоуправлінням: зміст свідомості, образом себе як похідних від успішної / неуспішної діяльності, також був визначений шляхом порівняння показників контролю за дією (таб. 5).

Шляхом порівняння визначено, що курсантам групи К2 – на навчально-академічному етапі професіоналізації притаманний більший контроль за операцією планування ($t_{\text{емп}} = 18,3$). По мірі занурення в освітньо-

професійне середовище, актуалізується контроль за дією реалізації діяльності ($t_{\text{емп}} = 9,9$). Зазначене цілком відповідає основним орієнтаціям навчальних програм в вищих МО України.

Таблиця 5

Порівняльний аналіз вираженості складових контролю за дією особистості (К2 та К4)

Складові контролю за дією	Група К2	Група К4	$t_{\text{емп}}$	p
Планування	9,56	5,72	18,3	0,01
Реалізація	6,62	8,76	9,9	0,01
Невдача	5,11	5,57	2,3	-

Отримані результати дозволяють вибудувати наступну специфічну модель завчасної стійкості особистості курсантів К2 (рис.1) та курсантів К4 (рис.2).

Функція психологічної границі особистості	Типи внутрішньо-особистісних конфліктів	Складові контролю за дією
Проникна	Моральний	Планування
Поглинаюча	Адаптаційний	
Віддаюча		

Рис. 1. Модель завчасної стійкості особистості курсантів К2

Функція психологічної границі особистості	Типи внутрішньо-особистісних конфліктів	Типи прогностичних здібностей	Складові адаптаційного потенціалу	Складові контролю за дією
Невпускаюча	Мотиваційний	Аналітичність	Поведінкова регуляція	Реалізація
Стримуюча	Нереалізованого бажання		Особистісний адаптаційний потенціал	
	Неадекватної самооцінки			

Рис.2. Модель завчасної стійкості особистості курсантів К4

Таким чином, отримані достовірні відмінності між компонентами завчасної стійкості особистості дають підстави вважати її динамічним утворенням, розвиток та становлення якого де термінується по мірі занурення особистості в навчально-професійну діяльність.

Слід констатувати, що ресурсність моделі завчасної стійкості особистості курсантів на навчально-професійному етапі становлення характеризується більшим репертуаром проявів та компонентів, що свідчить про позитивний вплив системи фахової підготовки у ВНЗ.

Емпірична модель становлення професійного мислення представлена у такий спосіб. Визначено, що досліджуваним курсантам на навчаль-

но-академічному етапі становлення властиві переваги наступних показників завчасної стійкості особистості: проникна, поглинаюча, віддаюча функції психологічних границь особистості. Аналіз вираженості внутрішньо особистісної конфліктності курсантів свідчить про переважання морального та адаптаційного конфлікту. Характерною складовою контролю за дією, як вольовий акт, є дія планування.

Щодо питання про часові та життєві перспективи особистості, визначено, що курсантам на начальньо-академічному етапі характерна активна залученість в життєтворчість та орієнтація на позитивне минуле, що має як перспективні так і регресивні механізми.

На начальньо-професійному етапі становлення особистості курсантів виявлено наступний профіль границь особистості: непроникаюча, спокійно-нейтральна функція психологічної границі. Виявлено широкий спектр та високі показники внутрішньоособистісної конфліктності, зокрема переважають такі види конфліктів як: мотиваційний, нереалізованого бажання, неадекватної самооцінки. Зазначене має негативні перспективи.

Щодо прогностичних здібностей прогнози курсантів К4 у порівнянні з К2 характеризуються більшою аналітичністю. Щодо адаптаційного потенціалу та ресурсності особистості переважає поведінкова регуляція, особистісний адаптаційний потенціал. Вольовий контроль за дією орієнтовано на компонент реалізації. Щодо питання про часові та життєві перспективи особистості, визначено, що курсантам на начальньо-професійному етапі характерні контроль та прийняття ризику, орієнтації на майбутнє та сприйняття фаталістичного сьогодення.

Висновки. З результатами дослідження встановлено, що феномен завчасної стійкості особистості необхідно розглядати, передусім, в контексті детермінації та взаємообумовленості життєво-часових перспектив. Завчасна стійкість особистості розглядається як функціонально-енергетичний орган – особистісне утворення, представлене специфічною функціональністю психологічних границь особистості, антиципаторно-прогностичними здібностями, структурою внутрішньоособистісних конфліктів, типом орієнтації на дію /стан алієнації, адаптивними здібностями та орієнтацією на часовий контекст життєдіяльності; Перспективами подальших досліджень є розробка рекомендацій щодо становлення і розвитку завчасної стійкості особистості. У зв'язку з існуванням об'єктивних перешкод на шляху впровадження тренінгових технологій у навчальний процес, запропоновано впроваджувати модульний підхід до тренінгового навчання.

Список використаних джерел

1. Вірна Ж. П. Життєві та професійні перспективи в структурі осо-

бистісної саморегуляції / Ж. П. Вірна // Психологія. – К., 2002. – Вип. 15. – С. 22-31.

2. Головаха Е.И. Жизненная перспектива и профессиональное самоопределение молодежи /Е.И.Головаха. – К.: Наукова думка, 1988. – С.15-43.

3. Головаха Е.И. Жизненная перспектива и ценностные ориентации личности /Е.И.Головаха//Психология личности в трудах отечественных психологов. "Питер", 2000. – С. 256-269.

4. Киреева З.А. Дифференциация уровней отражения времени в сознании: Монографія / З.О. Кіреєва. – Одесса: Пальмира, 2009. –186с.

5. Левин К. Определение понятия "поле в данный момент" / К.Левин. – М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1980, с.131-145.

6. Левенець А.Є. Психологічні особливості становлення життєвої перспективи в юнацькому віці. – Дис.Канд., психол наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. – Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, Київ, 2006. – 180 с.

7. Луньов В.Є. Становлення та розвиток професійного мислення особистості у системі органів внутрішніх справ України: Монографія. / В.Є. Луньов. Макіївка: МEGГ, Донецьк: Донбас, 2014 – 350 с.

8. Маркелова, Т.В. Формирование психологической готовности к военно-профессиональной деятельности в системе высшего профессионального образования России: Монография / Т.В. Маркелова. – Воронеж: Истоки, 2007. – 232 с.

9. Маркелова, Т.В. Теоретико-методологические основы исследования заблаговременной устойчивости офицера запаса / Т.В. Маркелова // Психология и психотехника. – 2010. – № 12. – С.71-82.

10. Норчук Ю.В. Дослідження конструкту життєвої перспективи в психології / Ю.В. Норчук // Вісник Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова. Серія Психологія. Том 16. Вип. 17. 2011 – С. 103-109.

11. Норчук Ю.В. Сутність та зміст психологічної готовності до професійно-службової діяльності майбутніх військовослужбовців як особистісного утворення / Ю.В. Норчук // Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. Київ, Ніжин: ПП Лисенко. – 2015. – Том IX. – Загальна психологія. Історія психології. Етнічна психологія. – Вип. 7. С. 236 – 243.

Spisok vikoristanih dzherel

1. Вірна Ж. П. Життєві та професійні перспективи в структурі особистісної саморегуляції / Ж. П. Вірна // Психологія. – К., 2002. – Вип. 15. – С. 22-31.

2. Golovaha E.I. Zhiznennaya perspektiva i professionalnoe samoopredelenie molodezhi /E.I.Golovaha.- K.: Naukova dumka, 1988. – S.15-43.

3. Golovaha E.I. Zhiznennaya perspektiva i tsnostnyie orientatsii lichnosti /E.I.Golovaha//Psihologiya lichnosti v trudah otechestvennyih psihologov. "Piter", 2000. – S. 256-269.

4. Kireeva Z.A. Differentsiatsiya urovney otrazheniya vremeni v soznanii: Monografiya / Z.O. Kireeva. – Odessa: Palmira, 2009. -186s.

5. Levin K. Opredelenie ponyatiya "pole v dannyiy moment" / K.Levin. - M.: Izd-vo Mosk. Un-ta, 1980, s.131-145.

6. Levenets A.E. Psihologichni osoblivosti stanovlennya zhittEvoYi perspektivi v yunatskomu vItSI. – Dis.Kand.. psihol nauk za spetsIalnIstyu 19.00.07 – pedagogIchna ta vIkova psihologIya. – NatsIonalniy pedagogIchniy unIversitet ImenI M.P.Dragomanova, KiYiv, 2006. – 180s.

7. Lunov V.E. Stanovlennya ta rozvitok profesIynogo mislennya osobistosti u sistemI organIv vnutrIshnlh sprav UkraYini: Monografiya. / V.E. Lunov. MakiYivka: MEGI, Donetsk: Donbas, 2014 – 350 s.

8. Markelova T.V. Formirovanie psihologicheskoy gotovnosti k voenno-professionalnoy deyatelnosti v sisteme vyisshego professionalnogo obrazovaniya Rossii: Monografiya / T.V. Markelova. – Voronezh: Istoki, 2007. – 232 s.

9. Markelova, T.V. Teoretiko-metodologicheskie osnovyi issledovaniya zablagovremennoy ustoychivosti ofitsera zapasa /T.V. Markelova // Psihologiya i psihotekhnika. – 2010. – # 12. – S.71-82.

10. Norchuk Yu.V. DosIIdzhennya konstruktivnoyi zhittEvi perspektivi v psihologiyi / Yu.V. Norchuk // VIsnik Odeskogo natsIonalnogo unIversitetu Im. I.I. Mechnikova. SerIya PsihologIya. Tom 16. Vip. 17. 2011 – S. 103-109.

11. Norchuk Yu.V. SutnIst ta zmlst psihologIchnoYi gotovnosti do profesIyno-sluzhbovoYi dIyalnosti maybutnlh vIyskovosluzhbovtSIv yak osobistIsnogo utvorennya / Yu.V. Norchuk // Aktualni problemi psihologiyi: zbirnik naukovih prats Institutu psihologiyi ImenI G.S.Kostyuka NAPN UkraYini. KiYiv, NIzhin: PP Lisenko. – 2015. – Tom IH. – Zagalna psihologIya. IstorIya psihologiyi. EtnIchna psihologIya. – Vip. 7. S. 236 – 243.

Y. Norchuk. Determination of stability of personality advance: an empirical dimension of the problem. The scientific and theoretical analysis of the main approaches to the study of psychological readiness is presented in the article. The author assumes that the specifics of this concept is its integrative, reflected in the stability and consistency of personality components that contribute to the success of professional work. The moral-psychological factor is an essential component of combat readiness and combat capability and potential of modern professional officer are determined. Formation of psychological readiness is a process of deliberate and targeted independent and outside the education given in the course of service and combat missions after their completion. These particular relationships of personal-semantic, situational-based and operational-

level executive regulation are presented. It includes the hierarchically subordinate readiness: personal-semantic, situational-target and operational-executive. Its structure, levels, features displays, differentiation depending on the types of military-professional work, training, and more are described.

The conclusion about expediency consideration in advance of future military resistance formed as an integral personal formation that is adequate to the conditions of professional activities on the basis of which were terming and deployed state of psychological readiness.

The empirical model of the formation of professional thinking represented in this way. Determined that studied students on educational and academic stage of the inherent advantages of these indicators of early stability of personality: permeable, absorbing, giving individual functions psychological borders. Analysis of expressed personal inner conflict cadets indicates the predominance of moral conflict and adaptation. A distinctive element of control over the action as an act of volition, is an action plan.

Keywords: *psychological readiness, moral and psychological factors, psychological resistance.*

Отримано: 18.11.2015 р.